

Soortgericht onderzoek

Lawijckerhof 6 Wolfheze

Opdrachtgever: Schipper Bosch/Stijn van Vuren

Uitgevoerd door: Econu / Dhr. Bart Smeets

bart.smeets@econu.eu

0646020125

www.econu.eu

Uitgevoerd op: Augustus 2019-juni 2020

Datum: 30-6-2020

Onderwerp: nader ecologisch onderzoek Wolfheze

Uw kenmerk: /

Ons Kenmerk: SB 20-6-30

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
2	Plangebied	4
2.1	Huidige situatie	4
2.2	Toekomstige situatie	6
3	Onderzoek	7
3.1	Methoden	7
3.2	Bezoeken/weersomstandigheden	8
4	Resultaten	9
4.1	Huismus	9
4.2	Gierzwaluw	9
4.3	Vleermuizen	10
5	Geplande ingreep en gevolgen	14
6	Mitigatie	15
6.1	Huismus	15
6.2	Gierzwaluw	15
6.3	Vleermuis	16
6.4	Overige maatregelen	18
7	Staat van instandhouding	19
7.1	Huismus	19
7.2	Gierzwaluw	19
7.3	Vleermuis	19

8	Conclusie en advies	21
8.1	Huismus	21
8.2	Gierzwaluw	21
8.3	Vleermuizen	21
9	Bijlagen	23
9.1	Geraadpleegde literatuur	23

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aan de Lawijckerhof 6 in Wolfheze ligt een kerkgebouw dat door Schipper Bosch herontwikkeld zal worden. Het voornemen bestaat om in het bestaande kerkgebouw appartementen te realiseren. De bijgebouwen aan de achterzijde van de kerk zullen gesloopt worden en plaats maken voor een klein appartementencomplex. Hiervoor is het noodzakelijk de huidige bebouwing deels te slopen. Voor de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan is het noodzakelijk dat de haalbaarheid ervan wordt aangetoond. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving.

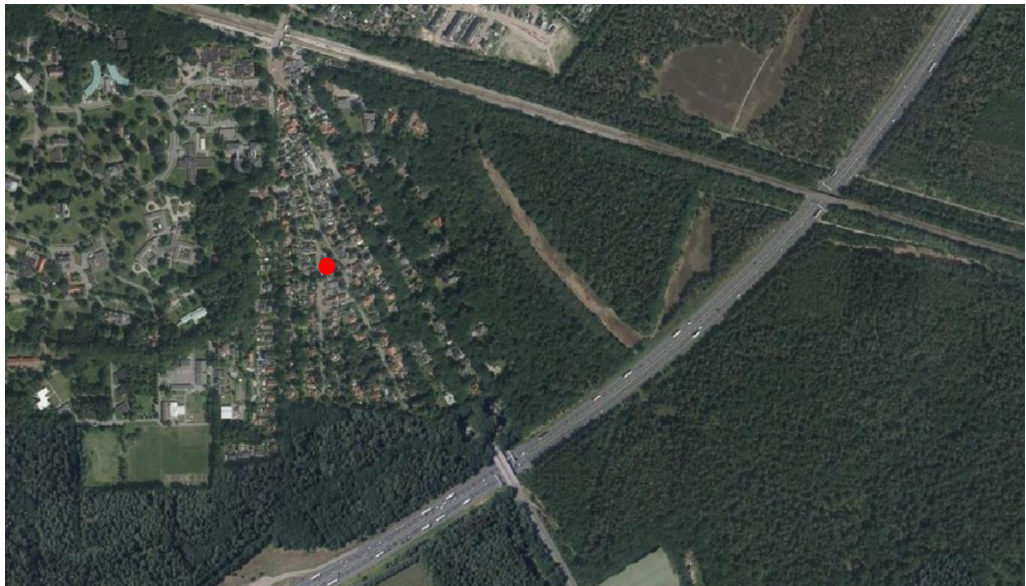
In een eerder stadium werd in een quick scan natuur vastgesteld dat met de ruimtelijke ontwikkeling mogelijk sprake kan zijn van het verstoren van beschermde natuurgebieden en beschermde soorten en dat nader onderzoek naar huismus, gierzwaluw en vleermuis noodzakelijk was.

In de voorliggende rapportage worden de resultaten van de soortgerichte onderzoeken naar huismus, gierzwaluw en vleermuis gepresenteerd. Bovendien wordt de impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de gunstige staat van instandhouding van genoemde soort(groep)en beschouwd en worden er mitigerende maatregelen beschreven die deze impact minimaliseren.

2 Plangebied

2.1 Huidige situatie

Het plangebied bevindt zich in de kern van Wolfheze (provincie Gelderland). De omgeving van Wolfheze kenmerkt zich door agrarische gronden, bos en heidegebieden. Het plangebied ligt in het centrum van Wolfheze. De directe omgeving van het plangebied kenmerkt zich voornamelijk door de aanwezigheid van ruime villa's en enkele grotere gebouwen. Het plangebied is in het centrum van Wolfheze gelegen, maar ligt in een buurt met veel groene tuinen, vlakbij een bosgebied. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer.

Figuur 1; Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd).Bron: Google Maps. Bewerking: Econu.

Figuur 2; Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google. Bewerking: Econu.

Op 24 mei 2019 is een veldbezoek uitgevoerd in het kader van de ecologische quick scan. Het kerkgebouw heeft kruisvorm en aan de achterzijde bevinden zich mog enkele gebouwen die verbonden zijn met de kerk. Rond de kerk staan enkel hoge bomen en struiken, aan de achterzijde is een kleine omsloten tuin.

De kerk is gebouwd met bakstenen en heeft een pannendak, de toestand van het gebouw is enigszins onderkomen. Er zijn kieren en gaten in het dak en enkele openingen waargenomen. Er zijn geen open stootvoegen waargenomen. De lage klokketoren naast het kerkgebouw is open aan de onderkant. De omliggende huizen hebben riante tuinen met zeer veel groen en hoogopgaande bomen (zie Figuur 3 voor een foto impressie).

Figuur 3; Impressie foto's van de locatie in Wolfheze.

2.2 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie is de huidige kerk omgevormd naar vier woningen, daartoe wordt het gebouw ingrijpend gerestaureerd, worden er aan de buitenzijde “serres” en dakkapellen aangebouwd, zal het gehele dak vernieuwd worden en dient inpandig de beschikbare ruimte verdeeld te worden. Het buurtcentrum, laagbouw aan de achterzijde van de kerk, zal gesloopt worden, ter plekke worden twee blokken met twee-onder-een-kap woningen gerealiseerd (zie figuur 4).

Figuur 4; Impressie toekomstige situatie Lawijckerhof 6 in Wolfheze.

3 Onderzoek

Het onderzoek naar de aanwezigheid van huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen wordt zo veel mogelijk volgens de geldende richtlijnen en protocollen uitgevoerd.

Daarbij wordt met name gebruik gemaakt van de richtlijnen die in de soortendocumenten van de RVO genoemd worden of het Vleermuisprotocol 2017.

3.1 Methoden

3.1.1 *Huismus*

Tussen 1 april en 15 mei werd het plangebied die keer vanaf één tot twee uur na zonsopgang bezocht door twee ecologen. Daarbij werd mede met behulp van een verrekijker gelet op baltende dieren, nest indicerend gedrag en de zichtbaarheid van nestlocaties. In tabel 1 worden de bezoekdata, bezoekduur en de weersomstandigheden beschreven.

3.1.2 *Gierzwaluw*

Gedurende de veldbezoeken is voornamelijk visueel met behulp van een verrekijker geïnterviewd. Daarnaast is tijdens het 'gieren' gelet op de bijbehorende geluiden. Tussen 1 juni en 15 juli zijn de bezoeken vanaf een uur voor zonsondergang tot twee uur daarna uitgevoerd. Het plangebied werd drie keer bezocht door twee ecologen. In tabel 1 worden de bezoekdata, bezoekduur en de weersomstandigheden beschreven.

3.1.3 *Vleermuizen*

Het plangebied werd in totaal zes keer gedurende minimaal twee uur bezocht in het kader van het vleermuisonderzoek. Een bezoek was speciaal gericht op het onderzoeken van het gebouw op de mogelijk aanwezige winterverblijven. Op 19 januari 2020 werden de zolders van het kerkgebouw geïnspecteerd op vleermuizen, prooiresen, smeersporen en uitwerpselen. Een veldbezoek vond plaats in de ochtend van 19 mei 2020 tussen 3:00 uur en 5:30 uur, de andere vier vanaf zonsondergang tot een uur na middernacht. Tijdens deze veldbezoeken werd door twee ecologen met behulp van batdetectors (Petterson D500M) geluisterd naar de aanwezige soorten. Ook werd met een warmtebeeldcamera (FLIR SCIOM OTM 136) gezocht naar verblijfplaatsen en vliegende vleermuizen. Tevens werd gelet op het gedrag van de waargenomen individuen, met name werd gelet op zwermgedrag, vliegroutes en aanwezige foerageergebieden. In tabel 1 worden de bezoekdata, bezoekduur en de weersomstandigheden beschreven.

3.2 Bezoeken/weersomstandigheden

Met behulp van de richtlijnen en protocollen voor de genoemde soorten werd het veldwerk uitgevoerd op de data zoals deze in Tabel 1 genoemd worden.

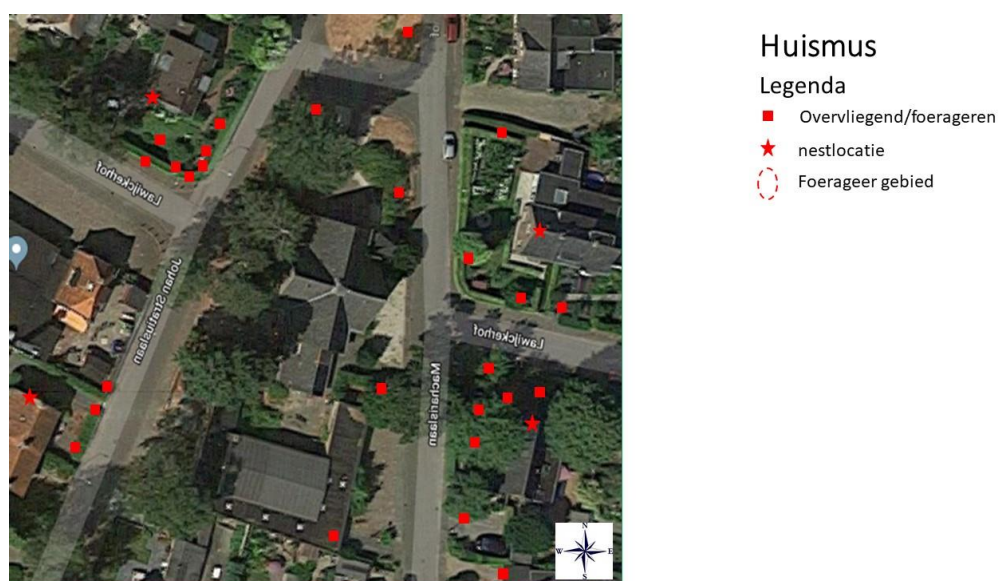
Tabel 1; veldbezoeken en weersomstandigheden soortgericht onderzoek Lawijckerhof 6 Wolfheze.

Huismus	7-4-2020	30-4-2020	10-5-2020		
Weersomstandigheden	12°C, een uur voor het bezoek een lichte miezerbui, 2Bft, bewolkt	12°C, droog, 2Bft, zwaar bewolkt	14°C, droog, 2Bft, bewolkt		
Bijzonderheden	Beide bezoeken vonden plaatst tussen 7-10 uur in de ochtend.				
Gierzwaluw	2-6-2020	16-6-2020	29-6-2020		
Weersomstandigheden	24°C, droog, 2Bft, half bewolkt	18°C, droog, 2Bft, bewolkt	20°C, droog, 3Bft, bewolkt		
Bijzonderheden	De bezoeken vonden plaatst tussen 20-23:30 uur.				
Vleermuis	29-8-2019	26-9-2019	19-5-2020	16-6-2020	29-6-2020
Weersomstandigheden	20-14°C, droog, 3Bft, half bewolkt	17-15°C, droog, 3Bft, bewolkt	12°C, droog, 2Bft, bewolkt	18-16°C, droog, 2Bft, bewolkt	20-17°C, droog, 3Bft, bewolkt
Bijzonderheden	Avondbezoek van 22-01 uur, ochtendbezoek van 3-5:30 uur. Op 19-1-2020 vond een inspectie van de zolders plaats.				

4 Resultaten

4.1 Huismus

Tussen 1 april en 15 mei werd het plangebied drie keer tussen 7-10 uur in de ochtend bezocht door twee ecologen (zie Tabel 1). Daarbij werd mede met behulp van een verrekijker gelet op baltende dieren, nest indicerend gedrag en de zichtbaarheid van nestlocaties. In het plangebied zijn geen nesten van huismussen aangetroffen. Wel werden tijdens de bezoeken roepende mannetjes bij huizen in de omgeving waargenomen, tevens werd meermaals een foeragerende huismus in het plangebied waargenomen. De struiken rond het kerkgebouw worden door huismussen niet frequent gebruikt als schuilplaats. In de omgeving van het plangebied zijn territoriale mannetjes waargenomen, dichte hagen waar groepjes huismussen in schuilen en een groot aantal tuinen met veel groen, maar ook open plekken op de grond. In de onderstaande figuur 5 staan de verzamelde waarnemingen tijdens de verschillende veldbezoeken in het kader van het onderzoek naar de huismus.

Figuur 5; Waarnemingen huismus tijdens het soortgerichte onderzoek Lawijckerhof 6 in Wolfheze.

4.2 Gierzwaluw

Gedurende de veldbezoeken is voornamelijk visueel met behulp van een verrekijker geïnventariseerd. Daarnaast is tijdens het 'gieren' gelet op de bijbehorende geluiden. Tussen 1 juni en 15 juli zijn de bezoeken vanaf een uur voor zonsondergang tot twee uur daarna uitgevoerd. Het plangebied werd drie keer bezocht door twee ecologen

(zie tabel 1). Er zijn geen gierzwaluwnesten aangetroffen. Er is eenmaal (tijdens het bezoek op 16-6-2020) waargenomen dat een drietal gierzwaluwen vrijwel tegelijkertijd de dakpunt aan de voorzijde van de kerk aantikten, er werd niet ingevlogen. Ook later op de avond of tijdens het daaropvolgende gierzwaluw bezoek werden geen invliegers geconstateerd. Tijdens de verschillende bezoeken zijn wel veel (hoog) overvliegende gierzwaluwen waargenomen. Tevens werd door kleine groepjes gierzwaluwen in de omgeving van de kerk en rond de kerk zelf gegierd. Buiten de eenmalige waarneming van de drie gierzwaluwen die tegelijkertijd de dakpunt aan de voorzijde aantikten, is er geen interactie met het kerkgebouw waargenomen. Het buurtcentrum aan de achterzijde is ongeschikt voor gierzwaluwen vanwege het lage, platte/vlakke dak. Alle waarnemingen zijn samengevat in Figuur 5.

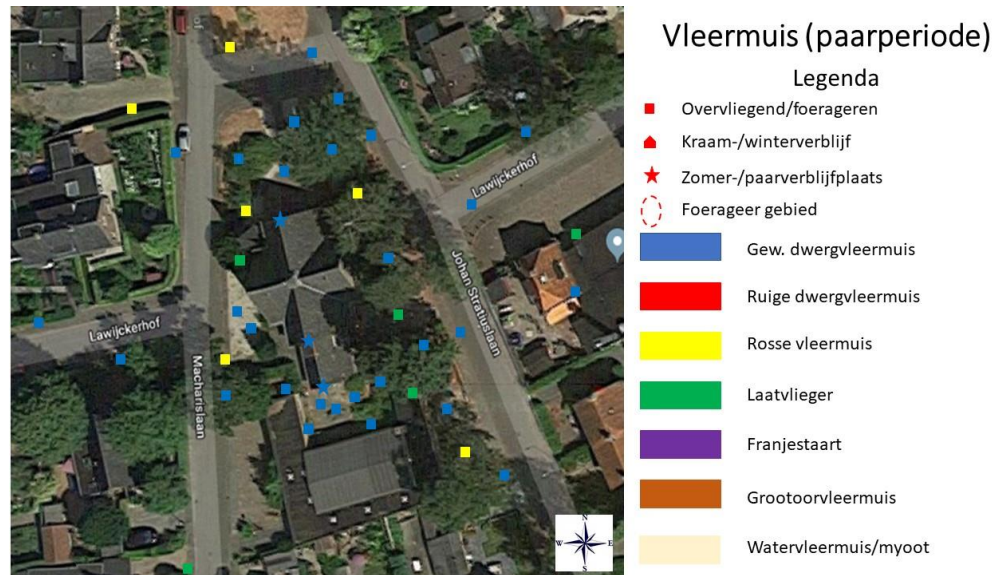
Figuur 5; Waarnemingen huismus tijdens het soortgerichte onderzoek Lawijckerhof 6 in Wolfheze.

4.3 Vleermuizen

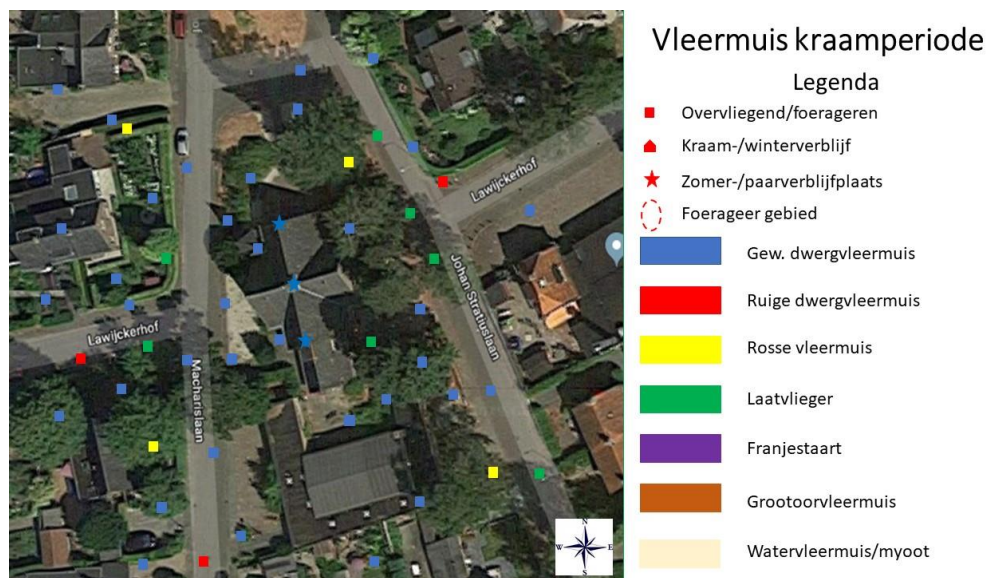
Het plangebied werd in totaal zes keer gedurende minimaal twee uur bezocht in het kader van het vleermuisonderzoek. Een bezoek was speciaal gericht op het onderzoeken van het gebouw op de mogelijk aanwezige winterverblijven. Op 19 januari 2020 werden de zolders van het kerkgebouw geïnspecteerd op vleermuizen, prooi-resten, smeersporen en uitwerpselen. Een veldbezoek vond plaats in de ochtend van 19 mei 2020 tussen 3:00 uur en 5:30 uur, de andere vier veldbezoeken vonden plaats vanaf zonsondergang tot een uur na middernacht. Tijdens deze veldbezoeken werd door twee ecologen met behulp van batdetectors (Petterson D500M) geluisterd naar de aanwezige soorten. Ook werd met een warmtebeeldcamera (FLIR SCIOM OTM

136) gezocht naar verblijfplaatsen en vliegende vleermuizen. Tevens werd gelet op het gedrag van de waargenomen individuen, met name werd gelet op zwermgedrag, vliegroutes en aanwezige foerageergebieden.

In de figuren 6a (paarperiode) en 6b (kraamperiode) staan de gecombineerde waarnemingen van betreffende periode.

Figuur 6a; Waarnemingen vleermuis (paarperiode) tijdens het soortgerichte onderzoek Lawijkerhof 6 in Wolfheze.

Figuur 6b; Waarnemingen vleermuis (kraamperiode) tijdens het soortgerichte onderzoek Lawijkerhof 6 in Wolfheze.

In de paarperiode werden gewone dwergvleermuizen, laatvliegers en rosse vleermuizen in en rond het plangebied waargenomen. Er werd in en rond het plangebied gefoerageerd, er zijn drie uitvliegende gewone dwergen waargenomen, twee vleermuizen die aan de achterzijde onder de nokpannen vandaan kwamen en een vleermuis die uit de brede opening aan de voorzijde van de kerk kwam.

Er is geen middernachtelijk zwermgedrag bij de hogere bebouwing van het plangebied waargenomen, evenmin werden verblijfplaatsen in de aanwezige bomen gevonden. Tijdens de inspectie van de zolderruimtes op 19-1-2020 zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van overwinterende vleermuizen aangetroffen.

In de kraamperiode werden gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen, laatvliegers en rosse vleermuizen in en rond het plangebied waargenomen. Tijdens de veldbezoeken werd drie keer waargenomen dat gewone dwergvleermuizen uitvlogen, het ging steeds om kleine aantallen, 1-3 dieren. De locaties waar de vleermuizen uitvlogen zijn in Figuur 6b weergegeven, het betreft hier zomerverblijven. Een locatie bevindt zich aan de voorzijde van het kerkgebouw, daar is een grote opening boven in de dakpunt. Een andere locatie is het torentje op het dak van de kerk, daar is aan de zijkant een opening waar vleermuizen makkelijk in en uit kunnen vliegen. De derde locatie bevindt zich bij de nokpan van het kerkdak, onder deze pan kwam een vleermuis uitvliegen.

In en rond het plangebied wordt door vleermuizen gefoerageerd, maar deze dieren beperkten zich niet tot het plangebied. Er werd in de wijde omgeving gefoerageerd en een deel van de voorbijvliegende vleermuizen verdwenen in de aangrenzende bosgebieden om daar te foerageren. De bomen aan de Johan Stratuslaan vormen een lijnvormig element waar vleermuizen langs vlogen, echter, de meeste vleermuizen vlogen in een route haaks op dit lijnvormige element richting de aangrenzende bossen.

Er zijn in het plangebied drie zomerverblijven van gewone dwergvleermuizen aangetroffen, daarnaast zijn er drie paarverblijven van de gewone dwergvleermuis aangetoond. Twee van deze verblijfplaatsen werd zowel als zomer- als paarverblijf gebruikt, zodat er effectief vier verblijfplaatsen aanwezig zijn. Er zijn geen aanwijzingen voor grootschalige winter- of kraamverblijven. De bomenrij langs de Johan Stratuslaan wordt weliswaar als vliegroute door enkele vleermuizen gebruikt, maar vormt geen essentiële vliegroute. De meeste vleermuizen vliegen haaks op dit element naar foerageergebieden elders. Bovendien zijn er in de omgeving voldoende alternatieve routes beschikbaar. Er is geen sprake van een essentieel foerageergebied voor vleermuizen

in het plangebied, er zijn een groot aantal alternatieve locatie bereikbaar en beschikbaar voor de aanwezige vleermuizen.

5 Geplande ingreep en gevolgen

Om de gewenste situatie zoals gepresenteerd in Figuur 4 te kunnen realiseren wordt het buurtcentrum gesloopt. Ter plekke worden vier woningen gerealiseerd in de vorm van twee twee-onder-een-kap-huizen. Het dak van het kerkgebouw wordt waarschijnlijk volledig vervangen en het kerkgebouw wordt gerestaureerd. Er worden kleine aanbouwen in de hoeken van de kerk geplaatst en op het dak komen in de vier hoeken dakkapellen. Inpandig wordt het kerkgebouw volledig opnieuw ingericht en aan de buitenzijde worden raampartijen uitgebreid. De sloop van het buurtcentrum heeft geen gevolgen voor beschermde flora- en/of fauna, er zijn geen beschermde soorten, nesten/verblijfplaatsen aanwezig.

Het is aannemelijk dat de vier aanwezige zomer- en/of paarverblijven van de gewone dwergvleermuizen in het kerkgebouw vernietigd worden bij de geplande ingreep. Hiervoor dient een ontheffing Wnb aangevraagd te worden conform toetsing Europees HR (Wnb, art 3.8). Deze aangevraagde ontheffing wordt beoordeeld a.h.v.:

- geen andere bevredigende oplossing (alternatievenoverweging);
- aanwezigheid geldig wettelijk belang;
- geen afbreuk aan streven om gunstige staat van instandhouding populaties te laten voortbestaan.

Voor de betreffende aangevraagde ontheffing (Wettelijke belangen art 3.8, lid 5, onderdeel b) zijn de volgende wettelijke belangen relevant:

- de bescherming van flora en fauna en in stand houden natuurlijke habitats;
- het voorkomen van ernstige schade aan gewassen, vee, bossen, visgronden,
- wateren of andere vormen van eigendom;
- de volksgezondheid, openbare veiligheid of dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van soorten;
- op selectieve wijze een beperkt vastgesteld aantal soorten te vangen of te plukken of onder zich te hebben.

In deze casus zal het wettelijke belang met name de volksgezondheid, openbare veiligheid en/of dwingende redenen van groot openbaar belang zijn. De realisatie van hoognodige nieuwe woningen, het voorkomen van het verval van een monumentaal pand en het economisch rendabel maken van een locatie die centraal in een dorp gelegen is vormt een geldig wettelijk belang met sociale, economische en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

6 Mitigatie

Negatieve effecten op gewone dwergvleermuis kunnen ontstaan doordat bij de sloop van de panden zomerverblijven en zomer-/kraamverblijven van gewone dwergvleermuis verloren gaan. Ook zou dit een verstoring van gewone dwergvleermuis. Deze effecten leiden tot een overtreding van de Wet natuurbescherming.

In dit hoofdstuk is aangegeven welke maatregelen genomen moeten worden om schade aan deze beschermde soorten zoveel mogelijk te voorkomen dan wel te beperken. Hierbij worden de Kennisdocumenten voor gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017) gevolgd. Werken conform de eisen uit deze kennisdocumenten geeft een grote mate van zekerheid dat de mitigerende maatregelen van voldoende kwaliteit zijn om overtreding van de Wet natuurbescherming zoveel mogelijk te voorkomen.

6.1 Huismus

De huismus heeft een drietal nestlocaties in de omgeving van het plangebied. Bovendien zijn in de directe omgeving foeragerende en rustende huismussen waargenomen. In de nabije omgeving zijn voldoende alternatieven voor rust- en verblijfplaatsen voor huismussen aanwezig en er worden bij de geplande werkzaamheden geen nesten vernietigd. Er hoeven dan ook geen specifieke maatregelen genomen te worden voor de huismussen. Wel dient in het kader van de algemene zorgplicht dat verstoring van huismussen in de omgeving tot een minimum beperkt moet blijven. Om de effecten voor de huismus te minimaliseren dient de sloop van de gebouwen buiten vorstperiodes en de broedperiodeplaats te vinden. Dus voor maart of na september.

6.2 Gierzwaluw

In de directe omgeving van het plangebied wordt door gierzwaluwen gefoerageerd, broedlocaties bevinden zich echter buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Specifieke maatregelen voor gierzwaluwen hoeven dan ook niet genomen te worden. Wel dient in het kader van de zorgplicht de overlast voor flora en fauna zo veel mogelijk beperkt te worden, derhalve kan de sloop het beste voor maart of na september uitgevoerd worden. Tevens dienen bij de werkzaamheden de algemene richtlijnen uit paragraaf 6.4 in acht genomen te worden.

6.3 Vleermuis

Ter mitigatie van de zomer-/paarverblijven in het plangebied die als gevolg van de ingreep verloren gaan worden eerst tijdelijke kasten geplaatst. Na de voorgeschreven gewenningsperiode mogen de gebouwen met een aangepaste werkwijze gesloopt worden. Bij de nieuwbouw worden er permanente inbouwvoorzieningen gerealiseerd. De tijdelijke kasten mogen verwijderd worden na de gewenningsperiode voor de permanente inbouwvoorzieningen.

Tijdelijke verblijfplaatsen

Voor de vernietiging van de vier locaties waar vleermuizen verblijven dient een ontheffing aangevraagd te worden op Artikel 3.5 Wnb. Er zijn op eind februari 2020 in totaal 16 tijdelijke vleermuiskasten (type VKPL 01 Vivara Pro) in de directe nabijheid van het plangebied geplaatst ter mitigatie (zie figuur 7). Daarbij zijn de volgende richtlijnen gehanteerd:

- De kasten werden binnen 100 m van de oorspronkelijke locatie en buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden worden geplaatst.
- De kasten moeten op een hoogte van minimaal 3m, maar liever nog 4m hangen, een vrije aanvliegroute hebben en afgeschermd zijn van verlichting. Daarnaast moeten de kasten vrij zijn van verstoring en buiten bereik van predatoren hangen.
- Om ervoor te zorgen dat de vleermuizen voldoende tijd hebben om de nieuw aangeboden vleermuiskasten te ontdekken dient rekening te worden gehouden met een gewenningsperiode van minimaal drie maanden in het actieve seizoen van de vleermuis (april-oktober).
- Het verwijderen van de tijdelijke voorzieningen is niet noodzakelijk. Wanneer de vleermuiskasten geen belemmering vormen komt het de vleermuizen ten goede als deze blijven hangen zolang de kasten functioneel zijn. Wanneer de kasten wel weg moeten mag dit tenminste drie maanden na de realisatie van de permanente verblijfplaatsen. De beste periode om de tijdelijke kasten weg te halen is in de winter.

6 nestkasten huismus (blauwe ster) kan tegen bomen, hoogte minimaal 4m, op ongeveer de aangegeven locaties.

16 vleermuiskasten liefst tegen gebouwen, minimaal 4m hoog op de zuid/zuidoostzijde. Aangezien er geen beschikbare muren zijn, kunnen de kasten ook op bomen gehangen worden, let op vrije invliegmogelijkheid, 4m hoogte en oriëntatie op zuid/zuidoostzijde.

Figuur 7; Locaties tijdelijke vleermuiskasten in de omgeving Lawijckerhof 6 in Wolfheze.

Permanente verblijfplaatsen

Er moeten minimaal 16 inbouwvoorzieningen worden gerealiseerd voor permanente mitigatie van de vier zomer- en/of paarverblijfplaatsen in het plangebied. Ook deze kasten moeten op een hoogte van minimaal 3m, maar beter nog 4m, hangen, een vrije aanvliegroute hebben en afgeschermd zijn van verlichting. Daarnaast moeten de kasten vrij zijn van verstoring en buiten bereik van predatoren hangen.

Aangepaste werkwijze

Bij de sloopwerkzaamheden moet worden voorkomen dat er nog vleermuizen in de panden aanwezig zijn. Hiertoe moet de bebouwing voorafgaande aan de werkzaamheden vleermuisongeschikt gemaakt worden.

- In de muren van de gebouwen worden minimaal 5 dagen (met avondtemperaturen van minimaal 10° Celsius) voorafgaand aan de sloop gaten gemaakt, bij voorkeur over de volle breedte of op de hoeken. Hierdoor ontstaat tocht die het microklimaat verstoort en zo wordt de verblijfplaats ongeschikt.
- Een deel van de dakbedekking moeten verwijderd worden zodat ook in het dak en het bovenste gedeelte van de spouwmuur tocht ontstaat.
- Nadat het gebouw ongeschikt gemaakt is voor vleermuizen moet het gebouw minimaal vijf dagen met avondtemperaturen van meer dan 10 °C ongemoeid blijven alvorens wordt overgegaan tot de sloop. Dit is noodzakelijk om vleermuizen die zich toch nog onverhoopt ergens in het gebouw bevinden de kans te geven het gebouw te verlaten.
- Als tijdens de werkzaamheden toch vleermuizen worden aangetroffen moeten de werkzaamheden onmiddellijk worden stopgezet en moet een

vleermuisdeskundige worden geraadpleegd over de manier waarop de werkzaamheden verder uitgevoerd kunnen worden met zo min mogelijk negatieve effecten voor de aangetroffen vleermuizen

6.4 Overige maatregelen

- Bij verdere (toekomstige) werkzaamheden binnen het plangebied is het van belang dat het plangebied en de directe omgeving niet méér of op andere locaties verlicht worden dan in de huidige situatie het geval is. Door verlichting kan verstoring optreden, waardoor dieren het gebied gaan mijden.
- Indien gebruik van kunstmatige verlichting gedurende de uitvoering van de werkzaamheden noodzakelijk is dient deze zoveel mogelijk beperkt te worden en gericht te worden op die plaatsen waar verlichting nodig is. Uitstraling van verlichting naar boven, naar water en naar de omgeving toe moet zoveel mogelijk voorkomen worden door gebruik te maken van armaturen die licht bundelen.
- Alle werkzaamheden die een negatief effect kunnen hebben op beschermde soorten moeten aantoonbaar worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.
- Voordat de ingreep plaatsvindt dient een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd voor de vernietiging van paar- en zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis.

7 Staat van instandhouding

7.1 Huismus

Sinds 1975 is de populatie huismussen in Nederland sterk afgenomen, wel lijkt de populatie zich de laatste 10 jaar wat te stabiliseren (bron: Sovon). Huismus was nog wel de een talrijke vogel in de regio tijdens de jaarlijkse tuinvogeltelling (bron: Vogelbescherming). In de regio rond Wolfheze zijn de dichtheden aan huismussen lager dan die in het stedelijk gebied in de randstad (bron: Vogelatlas). De afgelopen drie jaar zijn er verspreid over Wolfheze verschillende waarnemingen van huismussen en nesten van huismussen gedaan (bron: NDFF).

De staat van instandhouding van huismus komt door de ingreep niet in het geding. Met de sloop van de bebouwing gaan geen nestplaatsen van de huismus verloren. Er hoeft dan ook niet gecompenseerd te worden voor het verlies aan nestplaatsen. In de loop van dit onderzoek werden 6 huismuskasten preventief opgehangen. Omdat er in de nabije omgeving voldoende alternatieven aanwezig zijn heeft de ingreep geen negatief effect op de huismus. Er zijn in de omgeving veel groenblijvende struiken en hagen aanwezig in de buurt van de gevonden rust- en verblijfplaats. Het zal mogelijk blijven voor huismus in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te blijven voortbestaan.

7.2 Gierzwaluw

De gierzwaluw heeft geen nestplaats in het plangebied, evenmin wordt er genesteld binnen de invloedssfeer van de geplande werkzaamheden. Door de bij de werkzaamheden geen overvloedig licht in de avond te laten schijnen, zullen aanwezige gierzwaluwen kunnen blijven foerageren in en rond het plangebied. Er is dan ook geen enkel negatief effect van de geplande werkzaamheden op de staat van instandhouding van de gierzwaluw.

7.3 Vleermuis

De gewone dwergvleermuis is de meest algemene vleermuissoort in Nederland en wordt vrijwel overal aangetroffen. De meeste verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis in Nederland bevinden zich in gebouwen. De gewone dwergvleermuis overwintert in gebouwen maar ook in bijvoorbeeld grotten, groeves en kerken (vleermuis.net). Er zijn echter geen overwinterende dieren op de verschillende zolders aangetroffen. Bruikbare gegevens over aantallen van gewone dwergvleermuis zijn niet beschikbaar.

Er zijn dan ook geen trends op te maken over de staat van instandhouding (verspreidingsatlas.nl). De afgelopen drie jaar zijn er voornamelijk foeragerende dieren in de NDFF ingevoerd voor de omgeving van het plangebied. Tijdens de verschillende soortgerichte onderzoeken die in Wolfheze hebben plaatsgevonden zijn verschillende verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.

Tijdens de verschillende bezoeken is gebleken dat de aangetroffen verblijfplaatsen niet steeds bezet waren, dit is in lijn met het gegeven dat gewone dwergvleermuizen gebruik maken van een netwerk van verblijfplaatsen. Door de geplande werkzaamheden worden tijdelijk een klein aantal verblijfplaatsen vernietigd. Maar door het nemen van mitigerende maatregelen, het plaatsen van alternatieve verblijfplaatsen en het inbouwen van permanente verblijven zal de staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis niet in het geding komen. Het zal mogelijk blijven voor gewone dwergvleermuis in hun natuurlijke verspreidingsgebied te leven en de populatie in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Alle mitigerende maatregelen zijn opgesteld aan de hand van het BIJ12 Kennisdocument voor gewone dwergvleermuis en zijn daarom in grote mate bewezen effectief. De kasten die in Hoofdstuk worden voorgeschreven zijn van goede kwaliteit en zeer geschikt om de aanwezige verblijven te mitigeren. De alternatieve kasten worden zo opgehangen dat er verschillende microklimaten worden aangeboden. Ook zal het foerageergebied ondanks de ingreep behouden blijven.

De populatie gewone dwergvleermuizen in en rondom het plangebied zal met de mitigerende maatregelen gedurende, en na de ingreep een levensvatbare component blijven. Dit zal vermoedelijk ook op lange termijn zo blijven. Het verspreidingsgebied van gewone dwergvleermuis zal als gevolg van de ingreep niet afnemen en na de ingreep blijft een voldoende groot habitat over om de populatie op lange termijn in stand te houden.

8 Conclusie en advies

Op basis van de resultaten van het soortgerichte onderzoek naar de huismus, gierzwaluw en vleermuizen zoals beschreven in de voorgaande tekst kunnen conclusies getrokken worden met betrekking tot overtreding van de Wet natuurbescherming. In de volgende paragrafen wordt per soort(groep) de conclusies en de daaruit voortvloeiende adviezen beschreven. Voor het aanvragen van een ontheffing is een mitigatieplan noodzakelijk waarin beschreven wordt welke mitigerende maatregelen genomen worden, hoe de staat van instandhouding per soort niet nadelig beïnvloed wordt en hoe er tijdens de werkzaamheden rekening gehouden wordt met de aanwezige soorten.

8.1 Huismus

Er zijn in het plangebied geen huismusnesten aangetroffen, er wordt wel door een klein aantal huismussen in het plangebied gevoerageerd. Er is echter geen sprake van een essentieel foerageergebied voor de huismus. In de directe nabijheid zijn een aantal alternatieve foerageergebieden aanwezig. Het plangebied vormt geen essentieel leefgebied voor de mussen. Er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden en er hoeven geen mitigerende maatregelen voor huismussen getroffen te worden.

8.2 Gierzwaluw

Aangezien er geen gierzwaluwen in het plangebied nestelen, worden er geen verboden uit de Wet natuurbescherming overtreden bij de uitvoering van de plannen. Er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden en er hoeven geen mitigerende maatregelen voor gierzwaluwen getroffen te worden.

8.3 Vleermuizen

Er zijn binnen het plangebied vier verschillende locaties gevonden waar gewone dwergvleermuizen een zomer- en/of paarverblijf hebben. Er is geen sprake van een essentiële vliegroute en/of een essentieel foerageergebied aangezien er een veelvoud aan gelijkwaardige locaties in de directe nabijheid aanwezig zijn.

Voor de vernietiging van de vier locaties waar vleermuizen verblijven dient een ontheffing aangevraagd te worden op Artikel 3.5 Wnb. Deze ontheffing kan verkregen worden aangezien er geen andere bevredigende oplossing (alternatievenoverweging) voor de

herinrichting van deze locatie is, er sprake is van een geldig wettelijk belang en bovendien is er geen negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van vleermuispopulaties.

Er zijn eind februari 2019 in totaal 16 tijdelijke vleermuiskasten (type VKPL 01 Vivara Pro) in de directe nabijheid van het plangebied geplaatst ter mitigatie.

9 Bijlagen

9.1 Geraadpleegde literatuur

Lenders, A., Marijnissen, C., Felix, R. 1993. Waarnemen en herkennen van Amfibieën en Reptielen in het veld, stichting RAVON, Nijmegen.

Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdiervereniging. 2017. Vleermuisprotocol 2017.

Ministerie EZLI. 2012. Memorie van toelichting bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk.

Ministerie EZ. 2015. Memorie van antwoord bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Van der Meijden, R. 2005. Heukels' Flora van Nederland, Wolters Noordhoff, Groningen/Houten.

Van Diepenbeek, A. 1999. Veldgids Diersporen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Van Uchelen, E. 2006. Praktisch natuurbeheer: amfibieën en reptielen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

www.noord-holland.nl

www.ndff.nl

www.ravon.nl

www.rijksoverheid.nl

www.stowa.nl

www.synbiosys.alterra.nl

www.telmee.nl

www.vogelbescherming.nl

www.zoogdiervereniging.nl

www.aerius.nl

